

A CREMALLENGÜES

JOAN-LLUÍS LLUÍS jlluis@presencia.cat

Tantes, tantes llengües, les d'Itàlia

Itàlia, per fi, ha ratificat la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries, donant així algun dret d'afirmació pública a dotze llengües parlades al seu territori: albanès, alemany, català, croat, eslovè, francès, francoprovençal, friülès, grec, ladí, occità i sard. En certs casos són allò que queda d'antics o no tan antics retalls fronterers (com l'alemany o l'eslovè); en d'altres són llengües que mai no han tingut la sort de tenir un estat que les empari i que van dissolent-se de mica en mica (com el francoprovençal, l'occità, el friülès o el ladí); en d'altres són incrustacions molt circumscrites de llengües hereves de vicissituds històriques i de migracions diverses (com el català a l'Alguer, el grec, el croat o l'albanès). Ara bé, es podria pensar que el compte no és del tot exacte, o fins i tot gens exacte...

I les altres llengües? Què se'n fa (i no les cito totes) del piemontès, del venecià, del sicilià, del napolità, del llombard, del lígur? Hi hauria en total unes trenta llengües parlades a Itàlia i abans de la ratificació de la carta, l'article 6 de la Constitució ja deia que «la República tutela amb normes específiques les minories lingüístiques». Aleshores, d'on ve, aquesta discriminació? Jurídica-ment, aquestes llengües excloses no són considerades com a font de constitució de *minories lingüístiques* sinó com a purs dialectes italians. I la Carta Europea especifica que els eventuais dialectes de la llengua oficial de cada país no entren en el seu camp d'acció. Es tracta doncs, bastant clarament, de l'oficialització d'allò que l'escriptor toscà Sergio Salvi va qualificar de

«democràcia lingüística sepultada». Els piemontesos semblen haver estat els més virulents a l'hora de denunciar l'absència de reconeixement de la seva llengua, al punt que un moviment cultural, la Gioventura Piemontèisa ha proclamat la seva voluntat de dir «Adiù, Italia»...

El debat, doncs, gira al voltant de l'eterna qüestió de la diferència entre llengua i

dialecte, debat que em guardaré bé prou d'intentar reobrir aquí... O, més aviat, recordaré simplement que en general es considera que dos parlars constitueixen dialectes de la mateixa llengua quan hi ha intercomprensió entre els parlants. Si posem quatre dialectes anomenats A, B, C i D, el fet que els parlants de cada dialecte entenguin els altres dialectes indica que parlen la mateixa llengua. Ara bé, en el cas d'Itàlia, les coses són més complicades, ja que aquesta intercomprensió no sempre existeix. S'ha elaborat, doncs, una teoria diferent que vol que si els parlants de l'A entenen el B, si els del B entenen el C i si els del C entenen el D, aleshores A i el D, tot i no ser intercomprensibles, són dialectes de la mateixa llengua... I l'italià estàndard serveix de llengua sostre a tothom. Tot plegat, és d'una complicació que sembla haver estat consubstancial a la idea mateixa d'Itàlia. A l'inici del segle XIV ja, Dante Alighieri intentava destriar els diferents parlars de la península itàlica, explicant a *De vulgari eloquentia* (editorial Eumo, traduït per Pep Gómez Pallarès) que hi havia «una diversitat, pel cap baix, de catorze vulgars» a Itàlia, els quals presentaven varietats internes al punt que «ens trobaríem que en aquest mínuscul racó de món hi ha mil varietats de parlars diferents». Com és sabut, molta varietat facilita la vida dels uniformitzadors, que pretexten la necessitat d'un estàndard comú per eradicar les diferències. El Dant, no tan cínic, tot i que cruel —«els sards imiten el llatí com el mico imita l'home»—, conclouia que «el vulgar il·lustre, cardinal, àulic i curial d'Itàlia és el de totes les ciutats sense patrimoni exclusiu de cap». Però no és segur que una conclusió tan diplomàtica faci cap favor a llengües que, al segle XXI, continuen sent menystingudes per ser *massa italianes*.

PEP DUIXANS

FILÒSOF DE BUTXACA ANDREU MAS amas@presencia.cat

«La malaltia de l'ignorant és ignorar la seva pròpia ignorància.» Amos Bronson Alcott (1799-1888). Escriptor nord-americà

És extraordinari veure com les persones que han tingut les màximes responsabilitats als seus països poden canviar d'opinió radicalment quan ja fa temps que s'han allunyat del poder. Jordi Pujol se'n ha tornat independentista i ara sembla que també s'ha contagiats Margaret Thatcher. La dama de ferro diu que Escòcia té un dret inalterable a l'autodeterminació nacional. Hi ha gent que està vacunada, però, González o Aznar, per exemple...